УДК 336.6

Мазур А.М.
асистент кафедри фінансів
Університету державної фіскальної служби України

Мазур М.М.
здобувач
Університету державної фіскальної служби України

АМОРТИЗАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено наукові підходи до визначення поняття «амортизація». Запропоновано власне визначення амортизації. Розглянуто основні концепції амортизації. Вивчено основні підходи до визначення амортизаційної політики. Виявлено напрями вибору методів нарахування амортизації.

Ключові слова: амортизація, знос, амортизаційна політика, основні засоби, суб'єкти підприємництва.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы научные подходы к определению понятия «амортизация». Предложено собственное определение амортизации. Рассмотрены основные концепции амортизации. Изучены основные подходы к определению амортизационной политики. Выявлены направления выбора методов начисления амортизации.

Ключевые слова: амортизация, износ, амортизационная политика, основные средства, субъекты предпринимательства.

ANNOTATION

The article investigates scientific approaches to the definition of "depreciation". The actual depreciation definition is proposed. The main concepts of depreciation are considered. The basic approaches to determination of amortization policy are studied. Directions of choice of methods of accrual depreciation are revealed.

Key words: depreciation, wear and tear, amortizational policy, fixed assets, subjects of entrepreneurship.

Постановка проблеми. Рушійною силою економіки будь-якої країни є підприємництво. Амортизаційна політика є частиною фінансової політики держави та має суттєвий вплив на забезпечення стабільного інноваційного розвитку підприємництва.

Амортизаційна політика в основному впливає на оновлення основних виробничих фондів підприємства шляхом застосування інноваційних методів та науково-технічного прогресу. Це, у свою чергу, може впливати на ефективність здійснення інвестиційної діяльності окремого підприємства та виробничої сфери загалом. Амортизаційна політика держави забезпечує формування та реалізацію амортизаційної політики підприємства, яка має базуватися на встановлених державою методах, принципах та нормах амортизаційних відрахувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення амортизації та амортизаційної політики висвітлені у працях вітчизняних учених-економістів таких як З. Борисенко, С. Козьменко, О. Щирська, П. Бубенко, В. Тітяєв, О. Димченко, І Кондратенко, Н. Приймак, Н. Самбурська, Н. Довгопол, М. Нестеренко.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У нашій державі амортизаційна політика поступово набула розвитку не як основне джерело фінансування відновлення основних засобів, а як один із методів податкового тиску на рівні як держави, так і підприємства. В Україні не існує чіткого розподілу між визначеннями «амортизація» та «амортизаційна політика», що зумовлює доцільність проведеного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку економіки країни істотною проблемою, що має важливе практичне значення, є розкриття економічної сутності та змісту амортизаційної політики. Необхідною передумовою визначення сутності амортизаційної політики є дослідження поняття «амортизація».

У сучасних умовах дискусії про сутність амортизації та її роль у діяльності підприємства тільки загострилися. Навіть до тлумачення терміна «амортизація» існують різні підходи. Існує велика кількість визначень, але класична економічна теорія зазначає, що цей термін походить від латинського «amortisatio» – погашення, сплата боргів [1, с. 135]. Також існує трактування цього терміна як «а» – заперечення, «mot» – смерть, це характеризує постійне існування через відновлення засобів праці [2, с. 223]. Розглянемо визначення амортизації українськими вченими-економістами (таблиця 1).

О.В. Чорновіл О.В. та К.Г. Потрапелюк зазначають, що амортизація – це економічне явище, що стосується виробництва, джерел його фінансування та зносу основних засобів. О.В. Щирська відзначає, що амортизація стосується тільки бухгалтерського обліку та є суб'єктивним явищем. П.Т. Бубенко, В.І. Тітяєв пов'язують амортизацію з вартістю засобів праці та вартістю продукції.

Вважаємо, що найбільш ґрунтовним є визначення Н. Приймака, який визначає амортизацію як «комплексну економічну категорію», яка впливає на вартість продукції та відновлення основних засобів.

Всі визначення амортизації у сучасній економіці найбільш повно уособлені у п'яти концепціях амортизації (рис. 1) [6].

Оскільки амортизація хвилює нас із фінансової позиції, то розглянемо детальніше по-

Таблиця 1

Підходи до визначення сутності поняття «амортизація»

Автор	Визначення амортизації
Чорновіл О.В.; Потрапелюк К.Г. [3]	Амортизація – це надзвичайно складне економічне явище, яке поєднує ознаки витрат виробництва і джерела коштів, процесу руху вартості і важелів управління відтворенням, відшкодування зношених і нагромадження нових засобів праці.
Щирська О.В. [4]	Амортизація – це процес нарахування зносу, тобто поступове перенесення вартості майна на створення нового продукту. Амортизація є інструментом бухгалтерського обліку, що забезпечує дотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат. Амортизація є суб'єктивним явищем, адже суб'єкт господарювання вирішує, яким чином буде здійснюватися цей процес, які методи використовувати, яким чином формувати амортизаційний фонд тощо.
Бубенко П.Т., Тітяєв В.І. [5]	Амортизація – це процес перенесення авансованої раніше вартості всіх видів засобів праці на вартість продукції з метою її повного відшкодування.
Приймак Н.С. [6]	Амортизація – комплексна економічна категорія, яка характеризує процес систематичного, поступового перенесення вартості засобів праці на вартість готової продукції підприємства, виготовленої з їх використанням, з метою забезпечення планомірного відновлення засобів праці внаслідок їх морального і фізичного зносу.
Податковий кодекс України [7]	Амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, що амортизуються протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Джерело: побудовано автором на основі [3-7]

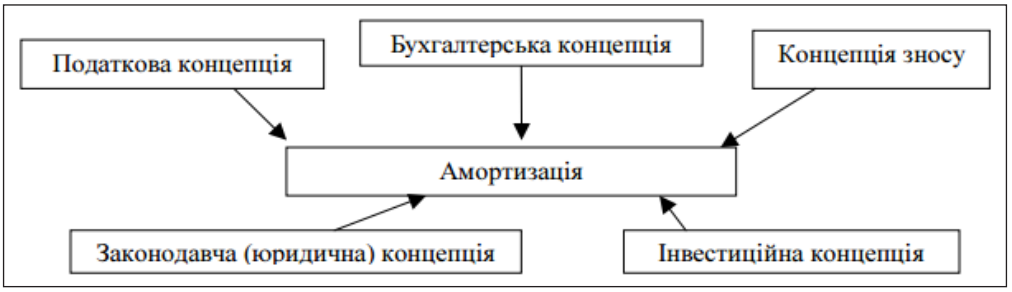

Рис. 1. Основні концепції амортизації [6]

даткову та інвестиційну концепції визначення суті амортизації Основна сутність податкової концепції амортизації зводиться до встановлення зв'язку між доходами підприємства від продажу продукції, виготовленої з використанням певної кількості основних засобів, та податком із прибутку, сплаченим підприємствами до державного бюджету [6. с. 196].

Інвестиційна концепція розглядає амортизацію як джерело фінансування капітальних інвестицій. Необхідність виділення інвестиційної концепції амортизації виникає з того, що амортизація є частиною грошового потоку, а в умовах нерентабельного функціонування українських підприємств амортизація виступає головним джерелом коштів для інвестування в основний капітал [6. с. 196].

Отже, амортизація – це комплексне економічне явище, що забезпечує перенесення вартості використаних основних виробничих фондів на вартість готової продукції, за допомогою чого здійснюється поступове інноваційне оновлення основних засобів підприємства і, як результат, підвищується його інвестиційна привабливість.

Для проведення подальшого дослідження розглянемо думку західного фінансиста Л. Бернстайна, який описав амортизацію таким чином: «Процес амортизації сам по собі не призначений для того, щоб надавати грошові кошти для заміни активів. Цієї мети може бути досягнуто тільки за допомогою фінансової політики, яка акумулює грошові фонди з особливою метою, що є натепер» [8]. Отже, амортизацію необхідно розглядати у комплексі з фінансовою політикою. В Україні одним із напрямів фінансової політики є амортизаційна політика, яка закріплена на законодавчому рівні.

Відповідно до Господарського кодексу України амортизаційна політика спрямована на створення суб'єктам господарювання найбільш сприятливих та рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі [9].

За визначенням П.Т. Бубенко, В.І. Тітяєва, державна амортизаційна політика є важливим інструментом активізації інвестиційної діяльності підприємств за умов ринкової економіки. Здійснення обґрунтованої амортизаційної політики дає змогу стимулювати зростання інвестицій, оновлення продукції та виробничого апарату [5].

Н.І. Самбурська вважає, що амортизаційна політика як складова частина економічної політики держави є специфічним важелем, який спрямовано на підприємницьку діяльність окремо функціонуючих господарюючих суб'єктів. Її основною метою є створення умов для відтворення та оновлення основних засобів, активізації інвестиційних процесів і прискорення науково-технічного прогресу [10].

Таблиця 2

Порівняння методів нарахування амортизації в зарубіжних країнах

Країна	Методи нарахування
Польща	Амортизація нараховується за певною схемою з використанням терміну та коефіцієнтів для конкретних груп основних засобів.
Португалія	Використовується лінійний метод, зменшуваного залишку, подвоєних амортизаційних відрахувань, прискореної амортизації за певними активами.
Франція	Використовується переважно прямолінійний метод, але ліквідаційна вартість при цьому не зазначається.
Японія	Використовується метод зменшення вартості.
Данія	Використовується прямолінійний метод.
Чехія	Розрізняють амортизацію двох видів: податкову і бухгалтерську.
Швеція	Норми амортизаційних відрахувань для цілей оподаткування зазвичай збігаються з нормами бухгалтерської амортизації.
Швейцарія	Можна використовувати такі методи, як рівномірна амортизація і метод зменшення залишку.
Великобританія	Самі методи нарахування амортизації, визначення залишкової вартості активу та інші важливі моменти можуть бути змінені залежно від ситуації.

Джерело: [13]

На думку О. Олійника, амортизаційна політика є фінансовим важелем впливу на процеси економічного розвитку [11].

І.А. Кондратенко і Д.М. Трачова зазначають, що амортизаційна політика підприємства – це комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію процесу формування, розподілу та використання коштів, визнаних як амортизаційні суми у складі всіх фінансових ресурсів підприємства, для забезпечення стабільного прибутку шляхом оновлення та підтримки основних фондів у обмеженнях чинного законодавства та загальнодержавної амортизаційної політики [12].

Дослідивши низку наукових підходів до визначення амортизаційної політики, можемо запропонувати власне визначення: амортизаційна політика – це частина фінансової політики, яка спрямована на забезпечення ефективного розвитку підприємництва шляхом застосування інноваційних методів та важелів фінансування підприємств для підвищення їх інвестиційної привабливості.

Важливим складником формування амортизаційної політики є вибір методів нарахування амортизації.

У зарубіжній практиці амортизаційні відрахування належать до основних джерел фінансування оновлення основних виробничих фондів. Розглянемо методи нарахування амортизації у зарубіжних країнах (табл. 2).

В Україні підприємство має право нараховувати амортизацію за одним із методів, передбачених П(С)БО 7 «Основні засоби»: прямолінійним, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивним та виробничим [14].

Висновки. Отже, провівши дослідження основних теоретичних аспектів амортизаційної політики та її ролі у підвищенні ефективності діяльності суб'єктів підприємництва, можемо дійти висновків та внести пропозиції:

– амортизація є важливою складовою частиною фінансування відновлення основних засобів суб'єктів підприємництва, вона має суттєвий вплив на формування інвестиційної привабливості підприємства;

– амортизація не може розглядатися як окреме самостійне економічне явище, саме тому необхідно здійснювати дослідження амортизації у комплексі з амортизаційною політикою (інструментів, методів та важелів);

– амортизаційна політика є одним з основних напрямів забезпечення підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств шляхом упровадження інноваційних джерел фінансування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Борисенко З.М. Амортизаційна політика / З.М. Борисенко. – К. : Наукова думка. 1993. – 135 с.
2. Козьменко С.Н. Амортизация и оптимальные сроки службы техники / С.Н. Козьменко, Т.А. Васильева, С.П. Ярошенко. – Суми : Деловые перспективы, 2005. – 223 с.
3. Чорновіл О.В., Потрапелюк К.Г. Амортизація, її сутність та методи нарахування на залізничних підприємствах. Економіка і регіон, 2012, 3: 216–221.
4. Щирська О.В. Економічна сутність і бухгалтерське визначення амортизації. Актуальні проблеми економіки, 2012, 8: 68–74.
5. Бубенко П.Т., Тітяєв В.І., Димченко О.В., Таряник О.М., Чистякова І.А., Шкурко О.В. Амортизація і відтворення основних фондів житлово-комунальних підприємств: монографія / За заг. ред. Бубенка П.Т. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 257 с.
6. Приймак Н.С. Амортизація та її функції у господарській діяльності підприємства / Н.С. Приймак // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. – Кіровоград: КНТУ, 2009. – Вип. 16, ч. 1. – С. 194–201.
7. Податковий кодекс України / Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
8. Бернстайн Л. Анализ финансовой отчетности / Л. Бернстайн. – М. : Финансы и статистика, 2002. – С.260.
9. Господарський кодекс України / Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15.

10. Самбурська Н.І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства): монографія / Н.І. Самбурська. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2015. – С. 289.
11. Олійник О. Фінансово-економічні важелі відтворення сільськогосподарського виробництва / О. Олійник / [Електронний ресурс]. Облік і фінанси АПК – 2014, № 5. – Режим доступу:http://magazine.faaf.org.ua/finansovo-kreditni-vazheli-efektivnogo-vidtvorennyasilskogospodarskogo-virobnictva.html.
12. Кондратенко І.А., Трачова Д.М. Теоретичні аспекти формування амортизаційної політики підприємства. Молодий вчений, № 1.1(41.1). – С. 45–48.
13. Довгопол Н., Нестеренко М. Амортизация: предметная сущность и степень влияния на воспроизводство основних средств / Н. Довгопол, М. Нестеренко // Бухгалтерский учет и аудит. – 2010. – № 12. – С. 3–13.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#n18.

REFERENCES:

1. Borysenko Z.M. (1993), Amortyzatsiina polityka [Amortization policy], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
2. Kozmenko S.N., Vasyleva T.A., Yaroshenko S.P. (2005) “Amortization and optimal service life of machinery”, Delovye perspektivy, p. 223.
3. Chornovil O.V., Potrapeliuk K.H. (2012), “Depreciation, its essence and methods of accrual at railway enterprises”, Ekonomika i rehion, no. 3, pp. 216–221.
4. Shchyrska O.V. (2012), “Economic essence and accounting definition of depreciation”, Aktualni problemy ekonomiky, no. 8, pp. 68–74.
5. Bubenko P.T., Titiaiev V.I., Dymchenko O.V., Tarianyk O.M., Chystiakova I.A., Shkurko O.V. (2010) Amortyzatsiia i vidtvorennia osnovnykh fondiv zhytlovo-komunalnykh pidpryiemstv: monohrafiia [Depreciation and reproduction of fixed assets of housing and communal enterprises: monograph], KhNAMH, Kharkov, Ukraine
6. Pryimak N.S. (2009),“Depreciation and its functions in the economic activity of the enterprise” Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky: zb. nauk. pr. No. 16/1, pp. 194–201.
7. Podatkovyi kodeks Ukrainy(2010), Kodeks vid 02.12.2010 r. № 2755-VI, available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.
8. Bernstajn L. (2002), “Analysis of financial statements”, Finansy i statistika, pp. 260.
9. Hospodarskyi kodeks Ukrainy (2003), Kodeks vid 16.01.2003 № 436-IV, available at: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15.
10. Samburska N.I. (2015), Oblikovo-analitychne zabezpechennia upravlinnia osnovnymy zasobamy: teoriia i praktyka (na prykladi pidpryiemstv vodoprovidno-kanalizatsiinoho hospodarstva): monohrafiia [Accounting and analytical support for the management of fixed assets: theory and practice (for example, enterprises of the water supply and sewage enterprises): monograph], RVV PUET, Poltava, Ukraine.
11. Oliinyk O. (2014), “Financial and economic levers of reproduction of agricultural production”, Oblik i finansy APK, no. 5, available at: http://magazine.faaf.org.ua/finansovo-kreditni-vazheli-efektivnogo-vidtvorennyasilskogospodarskogo-virobnictva.html.
12. Kondratenko I.A., Trachova D.M. (2017), “Theoretical aspects of the formation of amortization policy of the enterprise”, Young Scientist, no. 1.1(41.1), pp. 45–48.
13. Dovhopol N., Nesterenko M. (2010), “Amortization: the subject matter and the degree of influence on the reproduction of fixed assets”, Bukhhalterskyi uchet y audit, no. 12, pp. 3–13.
14. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 7 “Osnovni zasoby” (2000), Zatverdzheno nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 27.04.2000 r. № 92, available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#n18/.

Mazur A.M.
Assistant Lecturer at Department of Finance,
University of State Fiscal Service of Ukraine

Mazur M.M.
Degree Seeking Applicant,
University of State Fiscal Service of Ukraine

DEPRECIATION POLICY: THEORETICAL ASPECTS AND ROLE IN IMPROVING THE PERFORMANCE OF BUSINESS ENTITIES

The main element of the economy of any country is entrepreneurship. Depreciation policy is a part of the financial policy of the state and has a significant impact on ensuring sustainable innovation business development.

The depreciation policy mainly affects the renewal of the company's fixed capital assets by applying innovative methods and scientific-and-technological advance. This, in turn, can affect the efficiency of the investment activity of the individual enterprise and the manufacturing sector as a whole. The depreciation policy of the state ensures the formation and implementation of the depreciation policy of the enterprise, which should be based on state-established methods, principles, and rates of depreciation allowances.

Gradually, depreciation policy has not developed as the main source of financing for the restoration of fixed assets but has been one of the methods of tax pressure at the level both of state and enterprise. In Ukraine, there is no clear division between the definitions of "depreciation" and "depreciation policy", which determines the feasibility of the study.

In modern conditions of development of the country's economy, a significant problem of practical importance is revealing the economic essence and content of depreciation policy. A necessary precondition for defining the essence of depreciation policy is studying the concept of "depreciation".

In modern conditions, debates on the essence of depreciation policy and its role in the activity of enterprise were only aggravated. Depreciation policy – is a part of a fiscal policy aimed at ensuring effective business development through the application of innovative methods and levers of financing of enterprises for improving their investment attractiveness. An important component of depreciation policy formation is the selection of depreciation methods.

Depreciation cannot be considered as a separate economic phenomenon, thus it is necessary to conduct a study of depreciation in a combination with depreciation policy: their tools, methods, and levers. Depreciation policy is one of the main ways for ensuring the improvement of domestic enterprises' performance by means of introducing innovative sources of financing.